

ЗАРУБІЖНІ ОСВІТНІ ІННОВАЦІЇ В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ МОБІЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Інтернаціоналізація вищої школи і мобільність викладачів та студентів є основними завданнями поступу сучасного суспільства. Як багатоаспектний феномен, мобільність сприяє підвищенню якості освіти, забезпечуючи трансфер позитивного досвіду та інновацій. Готовність майбутніх вчителів технологій до використання зарубіжних освітніх інновацій підвищує якість освіти та мотивацію до мобільності як академічної, так і професійної.

Ключові слова: мобільність, види мобільності, академічна та професійна мобільність, зарубіжний досвід та інновації.

Актуальність теми. Процеси інтернаціоналізації на сучасному етапі її розвитку актуалізують вдосконалення системи освіти України з урахуванням світового та європейського досвіду. Підвищення вимог до підготовки майбутніх фахівців визначається політичними, соціальними, економічними та культурними потребами суспільного розвитку, які зумовлюють суттєві зміни в освіті. У цьому контексті вдосконалення підготовки сучасного вчителя, який сприяє формуванню фахівців нової генерації, визначає необхідність модернізації вищої педагогічної освіти

Постановка проблеми дослідження. Підготовка конкуренто-спроможного на міжнародному ринку праці та освітніх послуг фахівця зумовлює перш за все завдання удосконалення зазначеного аспекту професійної підготовки учителя. У зв'язку з цим, підвищення мобільності потребує формування у майбутніх учителів знань, умінь та компетенцій, необхідних для функціонування за межами своєї країни та сприяє забезпеченню зайнятості фахівців з вищою освітою на міжнародному ринку праці.

Враховуючи вплив сучасних технологій на розвиток інтелектуального, духовного та виробничого потенціалу суспільства, особливого значення набуває якість підготовки майбутніх учителів освітньої галузі "Технологія".

Інновації в економіці та виробництві забезпечують науково-технічний прогрес і впливають на вдосконалення видів і форм людської діяльності, у тому числі і в освітній.

Інтеграція вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір вимагає таким чином забезпечення готовності майбутніх учителів до поглибленого вивчення, аналізу та використання зарубіжних освітніх інновацій. Тому питання забезпечення європейського рівня якості підготовки майбутніх учителів, зокрема учителів технологій, на основі підвищення їхньої мобільності залишається актуальним як для вітчизняних, так і зарубіжних дослідників.

Аналіз досліджень та публікацій. Інтернаціоналізація вищої освіти і мобільність студентів, аспірантів, викладачів та адміністративного персоналу є основними завданнями Болонського процесу. Європейський простір вищої освіти відкриває величезні перспективи для збільшення мобільності і співпраці в галузі освіти. Сорбонська декларація 1998р. передбачала навчання студентів та магістрантів в зарубіжному виші протягом одного семестру. Левенська/Лувен-ла-Невська конференція 2009 р. ставила за мету набуття 20% випускників в Європейському просторі вищої освіти досвіду навчання або проведення досліджень за кордоном. Участь у міжнародних освітніх програмах ТЕМПУС-ТАСІС, Еразмус мундус, IREX та ін. також підвищують мотивацію до академічної мобільності

Аналіз сучасних досліджень науковців (Н. Василенко, А. Ващенко, Л. Данилова, М. Дмитрієва, Є. Іванченко, І. Хорев, Л. Хорунжа, О. Савченко, Л. Сушенцева, Л. Шевченко, О. Щербак та ін.) свідчить про інтерес до різних видів мобільності: соціальної, професійної, професійно-педагогічної, але саме академічна мобільність сприяє підвищенню якості та ефективності освіти завдяки поширенню позитивного досвіду та інновацій.

Разом з тим, питання підготовки до використання зарубіжних освітніх інновацій, що сприяє оптимізації академічної та професійної мобільності майбутніх учителів, зокрема учителів технологій, не стало предметом спеціального дослідження.

Мета статті – розкрити сучасні вимоги до розвитку мобільності майбутніх фахівців та визначити роль підготовки до використання зарубіжного педагогічного досвіду інноваційного спрямування як компоненту формування мобільності майбутніх учителів освітньої галузі "Технологія".

Виклад основного матеріалу. Європейський глосарій термінології професійного навчання визначає мобільність як здатність людини до переміщення та адаптації до нового професійного оточення.

Головними видами мобільності західні експерти вважають:

– географічну(просторову) мобільність;

– функціональну (професійну), що трактується як перехід до виконання нової функції в організації або перехід до нової професії.

Основним, на думку європейських фахівців, є те, що мобільність надає можливість освоювати нові вміння і таким чином підвищувати можливість власного працевлаштування (рис. 1).

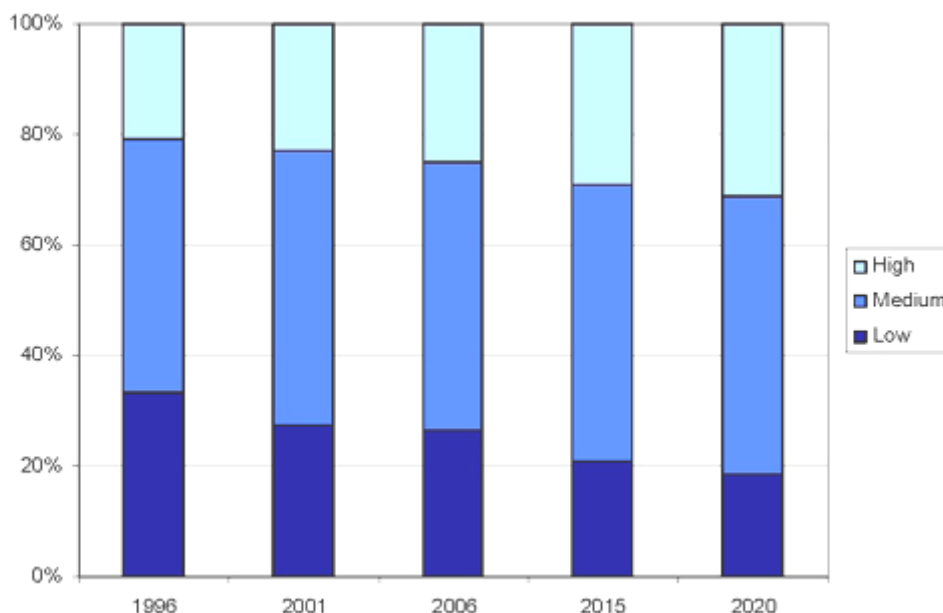


Рис. 1. Прогнозовані зміни структури вимог до рівня кваліфікації працівників (високий, середній, низький).

Як географічна, так і функціональна (професійна) мобільність є складовими єдиної кваліфікаційної структури спеціаліста (рамки кваліфікації). Зазначені види мобільності дозволяють відповідати вимогам ринку праці у висококваліфікованих спеціалістах та оперативно змінювати специфіку професійної діяльності в умовах іншої країни [6].

Питання вдосконалення та розвитку різних аспектів мобільності присвячені дослідження сучасних вчених (В. Астахова, В. Бакіров, Л. Данилова, Є. Іванченко, О. Козлова, О. Симончук, Л. Хорунжа, Ю. Холін, А. Шеремет та ін.).

Досліджуючи формування інтелектуальної мобільності старшокласників у навчальному процесі загальноосвітньої школи, Л. Хорунжа визначає поняття "інтелектуальна мобільність" як інтегроване особистісне утворення, що включає інтелектуальні вміння, здібності та особистісні якості, які дають можливість швидко віднаходити, обробляти й застосовувати інформацію, приймати рішення й оперативно діяти в стандартних і нестандартних ситуаціях, ефективно реалізовувати здобуті знання, обирати оптимальні способи виконання навчальних завдань.

До особистісних якостей, що характеризують інтелектуальну мобільність, віднесено: енергійність, рішучість, волю, активність, самостійність, діловитість; оптимальність (здатність віднайти результативний спосіб дії з найменшими затратами сил і ресурсів); обачливість (здатність передбачати наслідки тих чи інших рішень); здатність до самостійного прийняття рішень [3].

Є. Іванченко професійну мобільність майбутніх економістів визначає як інтегровану якість особистості, що виявляється у:

- здатності успішно переключатися на іншу діяльність або змінювати види діяльності у сфері економіки та фінансів;
- вмінні ефективно використовувати систему узагальнених професійних прийомів для виконання будь-яких завдань у згаданих сферах та переходити від одного виду діяльності до іншого;
- володінні високим рівнем узагальнених професійних знань, досвідом їх удосконалення та самостійного оволодіння;
- готовності до оперативного відбору і реалізації оптимальних способів виконання завдань у галузі економіки та фінансів, спираючись на передові світові тенденції.

Критеріями професійної мобільності майбутніх фахівців автор визначає: рівень професійних знань і якостей; рівень "надпрофесійних" знань і якостей; прагнення до професійного та кар'єрного зростання; рівень сформованості позитивної "Я – концепції" [1].

Академічну мобільність майбутніх вчителів інформатики А.Шеремет визначає як інтегративну характеристику, яка виражається в здатності долати мовні бар'єри, оперативно встановлювати контакти, успішно проходити адаптацію до іншого освітнього середовища у відповідності до сучасних вимог суспільства до особистості: динамізму, адаптивності, оперативності. Сформованість академічної мобільності, на думку автора, визначається наступними показниками: знання про академічну мобільність,

мотивація спілкування та досягнення, готовність до самостійної творчої діяльності та готовність до іншомовної діяльності [4].

Професійну мобільність викладача вищого навчального закладу І. Хорєв визначає як готовність до:

- зміни завдань і видів професійно-педагогічної діяльності;
- продуктивного опанування суміжними навчальними курсами рамках спеціальності, галузі науки;
- творчих змін відповідно до нових підходів у галузі своєї професії та суміжних професійних галузях;
- саморозвитку і попередження професійних деформацій [2].

Дослідження містять неоднозначну трактовку мобільності, але всі вони свідчать про необхідність використання різних її форм з метою підготовки мобільного фахівця.

Отже, педагогічні умови формування академічної та професійної мобільності як студентів, так і викладачів повинні стати частиною стратегій на інституційному рівні.

Особливо важливим для підготовки майбутніх учителів є те, що підвищення мобільності фахівців сприяє особистісному розвитку та покращенню якості освіти. Професійне зростання фахівця, як зауважує І. Хорєв, спирається на професійні плани й визначається набутим досвідом та особистісним зростанням [2, с.114]. Саме тому готовність майбутніх учителів технологій до використання надбань зарубіжного досвіду ми вважаємо необхідним компонентом їхньої професійно-педагогічної підготовки.

Зарубіжний педагогічний досвід виник та розвивався у відмінних від вітчизняних соціокультурних умовах і характеризує практику викладання та навчання в іншій освітній системі. Практика західних країн свідчить про виключно важливу роль вищої освіти в інноваційних процесас, які ґрунтуються на інтеграції освіти та науки на усіх рівнях.

Об'єктивно і суб'єктивно інноваційними для студента, магістранта і навіть викладача можуть виявитись:

- цілі, зміст, методи та технології навчання;
- форми організації та системи контролю;
- стилі педагогічної діяльності;
- навчально-методичне забезпечення;
- навчальні плани та програми;
- діяльність вчителя та учня та ін.

Отже, знання сучасних особливостей систем освіти та іншої культури, зокрема педагогічної, впливає на якість і мотивацію щодо мобільності. Використання зарубіжного інноваційного досвіду можна розглядати також як засіб збагачення вітчизняної педагогічної системи на теоретичному та практичному рівнях.

Про важливість оптимізації внутрішньої та зовнішньої академічної мобільності для створення Європейської зони вищої освіти свідчить організація Групою супроводу Болонського процесу окремої координаційної групи з питань розвитку мобільності.

У країнах Євросоюзу традиційно приділяється увага різним типам мобільності: навчання за обміном, участь у міжнародних програмах, мовні курси, літні школи та ін. Для успішного розвитку мобільності, на думку експертів-координаторів, необхідно перш за все впроваджувати різні види академічної мобільності: короткострокові або довгострокові, горизонтальної або вертикальної мобільності, організованої за обміном або вільної; в рамках Європейського простору вищої освіти або за його межами.

Практика зарубіжних країн свідчить, що різноманітність видів мобільності сприяє також розвитку освіти впродовж життя [5].

Група незалежних експертів, надаючи оцінку результатам розвитку Болонського процесу за період до 2007 р. підкреслює, що обмін викладачів і студентів залишається головним засобом покращення якості освіти.

Основними формами академічної мобільності викладачів традиційно вважають:

- читання лекцій та проведення семінарів протягом навчального року;
- стажування з метою підвищення кваліфікації;
- збір матеріалів для дослідницької роботи;
- участь у наукових конференціях.

Для студентів передбачені наступні форми мобільності:

- навчання в іншому виші протягом семестру або навчального року (горизонтальна мобільність);
- участь в роботі шкіл та курсів в період літніх канікул;
- участь в конференціях та семінарах [7; 8].

Отже, формування академічно мобільного вчителя технологій повинно передбачати підготовку до різноманітних форм мобільності.

Темпи розвитку сучасних технологій та їх вплив на суспільство визначають особливу актуальність формування мобільності майбутніх учителів технологій.

Зокрема, Міжнародна асоціація технологічної освіти (International Technology Education Association – ІТЕА) визнає, що ефективність демократії багато в чому залежить від технологічної грамотності громадян, які беруть участь в прийнятті рішень, що стосуються технологічних питань. Тим самим, на думку експертів асоціації, технологічно грамотне населення сприяє розвитку економічного прогресу на державному рівні [7].

Таким чином, професійна мобільність фахівця освітньої галузі "Технологія" є актуальною для працевлаштування в будь-якій країні світу;

його академічна мобільність потребує включення підготовки до використання зарубіжного досвіду інноваційного спрямування.

Висновки. Як багатоаспектний феномен, мобільність сприяє підвищенню якості вищої освіти, забезпечуючи трансфер позитивного досвіду та інновацій. Готовність майбутніх вчителів технологій до використання зарубіжних освітніх іновацій підвищує якість мобільності як академічної, так і професійної.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження пов'язані з визначенням соціокультурної компетенції як компоненту мобільності майбутніх учителів технологій.

Використані джерела

1. Іванченко Є.А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія та методика професійної освіти" / Є.А. Іванченко. – Одеса, 2005.–20 с.
2. Хорєв І.О. Про наукові засади професійної мобільності викладача вищої школи / І.О. Хорєв // Проблеми освіти: Наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К.,2009. – Вип. 61. – С.111-115.
3. Хорунжа Л.А. Формування інтелектуальної мобільності старшокласників у навчальному процесі загальноосвітньої школи: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.09 – "Теорія навчання" / Л.А. Хорунжа. – Харків, 2010. – 24 с.
4. Шеремет А.Н. Формирование академической мобильности будущих учителей информатики средствами информационных и коммуникационных технологий: автореф. дисс. на соискание науч. степени канд. пед. наук: спец. 13.00.08 "Теория и методика профессионального образования" / А.Н. Шеремет. – Новокузнецк, 2009. – 20 с.
5. Bologna Coordination Group on Mobility Report. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [//www.bologna2009benelux.org BolognaSeminars.htm](http://www.bologna2009benelux.org/BolognaSeminars.htm)
6. Bologna beyond 2010. Report on the development of the European Higher Education Area. [Електронний ресурс].– Режим доступу:[//www.bologna.org](http://www.bologna.org)
7. Standards for Technological Literacy: Content for the Study of Technology. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:[//www.iteawww.org](http://www.iteawww.org).
8. The First Decade of Working on the European Higher Education Area. Detailed Assessment Report. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [// www.utwente.nl/cheps/publications.htm](http://www.utwente.nl/cheps/publications.htm)

Fokina N.

BEST PRACTICE AND INNOVATIONS FROM ABROAD IN THE ASPECT OF FUTURE TECHNOLOGY TEACHERS' MOBILITY

Internationalization of higher education system and mobility of staff and students are the core objectives of modern processes. As a complex phenomenon, mobility increases the quality of higher education and research, helping to transfer best practice and innovations. Technology students' preparedness to adopt innovations from abroad increases motivation for mobility. It is also viewed as the requirement for improving the quality of mobility both academic and professional.

Key words: *mobility, types of mobility, academic and professional mobility, best practice and innovations.*

Стаття надійшла до редакції 25.04.13

